

מגד

ירחחים

226

אייר תשע"ח

עלון חודשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל

על משנת הראי"ה

הדרך האמתית שעליה ובגללה נוצר האדם הוא להיות בעל עין טובה נגד המקום ונגד הבריות, ולקנות בנפשו מושגי יושר של הכרת טובה לאדון כל ב"ה עין אי"ה ברכות ב' נ"ח.

לא ישכיל לראות בשכלו את הטוב ולא יכבדו. תמיד ידגיש את הצדדים השליליים של המציאות.

תכונת העין הטובה בולטת אצל הצדיקים: "הצדיקים הבהירים, שרואים את כל העולם נדון בטוב, הם מזככים את הכל - מצד בהירות רעיונותיהם ומצד הזוהר של הטוב המיושר שבחפצם הטהור, הם מסלקים את כל קלקולי העולם ואת כל הרשעה מיסודם, הם מעמידים את כל התכונה של הסכלות ושל הרשע של העולם בתור מסכים, שהם רק מתקנים את הזרחת האור, מכינים לו מקום שיוכל להאיר בעולם, אבל לא מקלקלים ולא מהרסים אותו." (אורות התשובה ט"ז יב). הרב מלמד אותנו שההתבוננות בעין טובה פועלת טוב על המציאות, מסלקת את הרע, ומראה שהרע בעולם הוא רק מסך חיצוני לטוב פנימי הגנוז בו.

הרב ראה בעין טובה את המפעל הציוני שעסק בתחומים החומריים של בנין האומה וראה עיסוק זה כבסיס לפיתוח רוחני: "ראוי לשנן 'והארץ נתן לבני אדם', ולהביט בעין טובה על העוסקים ביישובו של עולם לשכלל את העולם המעשי גם בכל צדדיו החומריים. ולכן ישועות ונחמות, היעודות לנו על ידי הנביאים, משובצות בהרחבות חומריות רבות, שהן לעדה על רוממות המצב הרוחני, שאליו נקוה, שכל אלה הגדולות החומריות ראויות להיות לנו בו לתפארת" (עולת ראי"ה ח"א עמ' שמ"ז).

חזקיהו המלך ראה ניסים גדולים, ירושלים ניצלה מסנחריב מלך אשור, ולא אמר שירה, ולכן החמיץ את הגאולה האחרונה: "ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו משיח, וסנחריב גוג ומגוג. אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך - לא עשיתו משיח, חזקיהו שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך - תעשהו משיח?" (סנהדרין צ"ד).

במלאת שבעים למדינתנו שהביאה מיליוני יהודים מקצוות תבל, הפריחה את השממה ומילאה את הארץ בתורה וחכמה, ניסים גדולים יותר ממה שראה חזקיהו המלך, נלך בדרכם של הצדיקים המתבוננים על העולם בעין טובה, נתקן את טעותו של חזקיהו ונאמר הלל ושירה למי שהרעיף עלינו את כל החסד הגדול הזה, ונצמד יחד אל הגאולה השלמה.

הרב בניהו ברונר

ראש בית מדרש במכללה האקדמית צפת

בחודש אייר השנה אנו מציינים שבעים שנה לתקומת מדינת ישראל. המספר שבעים מסומן באות ע"ן, ובכתב העברי הקדום האות ע"ן צורתה 0 כמו עין אנושית, דומה לסמ"ך בכתב האשורי שלנו. עין טובה היא הצורה שבה האדם מתבונן על מעשי ה' ומעשי האדם, הדבר נתון לבחירתו האם יתבונן על הדברים בעין טובה או להיפך.

"ישנם בעולם אנשים בעלי ייאוש וספק המדברים תועה על ההשגחה העליונה ומוצאים בעולם רעות רבות, ועל פי דבריהם ישפל רוח האדם ויאבד את ישרו וטוהר לבבו... על כן למען לא יתפתה האדם לטענותיהם הכוזבות, יצייר כי באמת הייאוש וההשקפה בעין רעה על המציאות, והביטחון וההשקפה בעין טובה, שניהם אינם באים לאדם על פי חילוקים בשכל החיצוני המופשט כי אם הדבר תלוי בתכונת הנפש הטובה היא אם רעה" (שם). הרב מלמד אותנו שצורת ההסתכלות על המציאות תלויה בתכונת נפשו של האדם ולא בהשגותיו השכליות. בעל נפש טובה יתבונן תמיד בעין טובה על המציאות.

"ומטובת העין לגבי ההשגחה העליונה תבוא גם כן טובת עין אל הבריות באהבה ושלום... בעל העין טובה יגדיל כל פעל, לפי התכונה האנושית המתייחסת לשירה מתוך עונג והרחבת הדעת על מחזה מעשה ה' הנהדרים 'מה גדלו מעשיך ה'', 'במעשי ידך ארנן'. והשירה הרי היא גם כן יצירה נפשית הנכונה לענג את האדם בעונג רוחני, להרבות ששוננו וטובו. והמביט בעין יפה יראה טוב גם בחלק השירי, גם במה שהדמיון יוכל להיות נהנה ממנו גם כן יודה על זה לה' חסדו שיצר את העולם באופן הגון כזה, שיש גם כן מקום להנאות עדינות ונעלות על ידי כוח השירה, 'זכור כי תשגיא פעלו אשר שוררו אנשים' (איוב ל"ו כ"ד) (שם). טובת העין לגבי מעשי ה' תביא את המתבונן לטובת עין על הבריות. בעל עין טובה יבטא את התפעלותו על ידי שירה, ויודה לה' גם על היכולת לבטא את הנאותו על ידי השירה.

לעומתו: "בעל עין הרע, לא די שלא תהיה נפשו ישרה בו להתענג מחלק השירי שבמציאות, כי אם גם מה שראוי מצד החכמה לאהוב ולכבד גם כן לא יראה, ויראה תמיד באנשים רעות וחשדות. והצדדים הטובים יסתיר. על כן יטיל אימה על הבריות, 'יראוהו אנשים ולא יראה כל חכמי לב' (איוב ל"ז כד), כי את הכל יבקר מצד עינו הרעה, וירומם את צדדי השלילה המגלים הקלון ומכסים את הזוהר וההוד שבמעלות הנפשות הקרובות אל חוגו" (שם). בעל עין רעה לא רק שלא יתענג מהטוב שקיים במציאות,

על צורות וכלים

שבעבר נראו לו כבלתי אפשריים, הוא משתדל להוציא מעצמו יותר. בתחילה ההתלהבות גדולה ותחושת חוויה עילאית מלווה אותו בדרך זו, אך עד מהרה הוא מגלה שההתלהבות מתפוגגת וגם תחושת החוויה נעלמת כלא הייתה. הוא מתוסכל ממצבו העכשווי ובעיקר מכך שהוא לא מצליח להבין מה קורה לו. כיצד ניתן להסביר את מה שעובר עליו?

אם נבחר את תחושת החוויה שמלווה את האדם בתהליך רוחני זה נגלה כי בדרך כלל תחושות אלו מופיעות בתחילת התהליך והם באים כאישור משמיים על נכונות התהליך, סייעתא דשמיא שממריצה אותנו להתמיד בזו הדרך, כדוגמת האב והאם שהושיטו את ידם לסייע לבנם בטרם יילך בכוחות עצמו. גם לאחר שהתחושה המיוחדת תתפוגג, רושם העזרה האלוהית ילווה אותנו גם בהמשך. אמנם, אין האדם יכול להסתפק באותו 'רושם', לכן בהמשך הוא נתבע להתקדם בכוחות עצמו ולהתמיד במאמציו למרות הקושי הנלווה.

תהליך זה מתרחש גם בקרב האומה הישראלית. היא יוצאת ממצרים. מקבלת מתנה גדולה, ללא הכנה מוקדמת, כדברי רבותינו 'ראתה שפחה על הים מה שלא ראה הנביא יחזקאל בן בוזי'. לאחר מכן, החוויה מתפוגגת, ועל האומה הישראלית, לפרוע את השטר, ולנסות לראות את פני ה', והפעם מכוח השתדלותם.

זהו עניינה המיוחד של ספירת העומר, ספירה המצעידה את עם ישראל לרבדים רוחניים גבוהים יותר, באמצעות עבודת תיקון מידות והבנייה נכונה של עולם הרוח. רושם היציאה ממצרים ימשיך ללוותם, ויחמש אותם לקראת עבודתם העצמית החשובה כל כך, אך הוא לא יחליף את

מחצית ימי חודש ניסן נספרים בספירת העומר. ימים ספורים מחודש סיון נספרים גם הם. וחודש אייר - כולו נספר בספירה מיוחדת זו. נראה שיש בכך להעיד על עניינו המיוחד של חודש זה. לשם הבנת עניינו של חודש אייר ננדוד לרגע בעיוננו, להתבוננות על תהליך גדילתם של ילדים.

אחד הדברים המרתקים בתהליכי הגדילה של ילדים הוא השלב בו הילד הקטן למד ללכת בכוחות עצמו. בתחילה הוא לומד לעמוד לבד ללא עזרת ההורים או האחים הגדולים. לאחר מכן הוא פוסע לאיטו צעד אחד או אפילו שניים מה שמקנה לו מחיאות כפיים סוערות. הוא מנסה להמשיך ללכת ומיד הוא נופל. הוא ממרר בבכי ותחושת תסכול בפניו, תחושה שקרוב לוודאי תמשיך ללוות אותו עוד מספר ימים עד שילמד ללכת מספר צעדים בהצלחה.

מה מקור תחושת התסכול שעל פניו של הילד? לא רק הנפילה הולידה את התסכול אלא גם חוסר ההבנה במה שעובר עליו. הוא לא מבין מה קורה לו. עד עכשיו הוא ידע לשוטט בכל פינות הבית, הוא ידע ללכת צעדים ארוכים ולפתע הכול הופך להיות מסובך יותר, ובמקום שיצליח לצעוד הוא נופל ונחבט. הוא לא מבין שעד עכשיו הוא הצליח ללכת בזכות הסיוע והעזרה שקיבל מאביו ומאמו, ורק עכשיו הוא לומד ללכת בצורה עצמאית, ללכת בכוחות עצמו. וללכת לבד זה הרבה יותר מסובך מאשר לתת יד לאבא או לאימא ולבטוח ביציבותם.

תהליך זה איננו ייחודי רק לילדים קטנים אלא גם לאנשים מבוגרים יותר. פעמים והאדם מחליט לצעוד בדרך חדשה, נכונה ומדויקת יותר עבורו. הוא מקבל על עצמו דברים

עליה - ירידה

העליות והירידות,
בחיי האדם,
הן קבועות,
ולא ייפסקו לעולם.
התנועה היא כלפי מעלה,
ובכל גל,
האדם הולך ומתעלה
עוד יותר.

אין להיבהל
גם מן הירידות הגדולות,
הן דומות לתנועות הטבעיות.
למילוי הירח והיעלמותו,
לגאות והשפל בים,
לכניסת האויר ויציאתו,
במערכת הנשימה,
לשינה וההתעוררות.
כל המצבים הללו,
אף על פי שנראים
כנלחמים אחד בשני,
הם בעצם משלימים
ומפרים את החיים.

(על פי אורות הקודש א', תרצ)

עבודתם החשובה כל כך.

נראה איפוא שזהו עניינו של חודש אייר, לנוע מכוח החוויה הגדולה שהתרחשה בחודש ניסן, לספור ולהתקדם, בימי חודש אייר, וכך להיות ראויים, לקבל את התורה הקדושה בחודש סיוון.

הרב קוק בספר אורות עומד על תופעת 'הנסירה'. באמצעות דבריו, יתברר העקרון המדובר, בצורה בהירה ועמוקה.

"אי-אפשר לאדם להפרד מדבקות האלוקית, ואי-אפשר לכנסת ישראל להפרד מצור ישעה אור ד' אלוהי ישראל.

אבל אי-האפשרות הזאת, ההולכת ומופיעה בכל הדורות, יש בה הכרח טבעי, שאיננו נותן מקום לבהירות הדעת לגלות את פעולתה. על כן באים ימים שתרדמה נופלת על האדם, והפרצופים ננסרים זה מזה, עד שהפירוד הגמור נעשה אפשרי, ובכללות התרדמה במקום צלע מחוברת, חיבור טבעי, גב לגב, עומדת תפארת אדם בכליל הדרה, שהבחירה השכלית מכרת לומר "זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי", והעולם מתכונן בהופעת חיים ותולדות קיימות עדי עד...

החזיון מתגלה ביחווה של התורה אל האומה, שהחיבור הטבעי הולך ומתפרד על ידי הנסירה התרדמית, וגמר הנסירה הוא תוכן הבנין, המביא לאחדות משוכללת, ותורה חוזרת ללומדיה, וכל בנין למודי ד' ורב שלום בניך".

הקשר של כל אדם מישראל ושל עם ישראל בכללותו, לאלוקיו, הוא קשר מוכרח. האמונה בה' היא לא 'עוד' תחום באוסף התחומים הרבים שבחינו אלא היא השורש, היא החמצן, אי אפשר לתאר ולדמיין חיים, בהם הדבקות בבורא עולם נעדרת, ולכן הקב"ה לא שאל אותנו האם אנחנו בוחרים להיות מחוברים אליו, הוא גם לא התייעץ עמנו בטרם יצאנו ממצרים. הוא הטביע בנו תכונת דבקות המוחלטת בו, תכונה אשר מלווה את עם ישראל מראשית בריאתו ועד ימינו. כתוצאה מהטבעת הדבקות, עם ישראל לא נצרך ל'יצר' את הקשר שלו לקב"ה 'יש מאין' אלא לחשוף את הדבקות שקיימת בטבעו.

החיבור הטבעי לבורא עולם המוטבע באדם ובאומה משחר בריאתם, גובה מחיר לא פשוט. קשר כפוי מייתר את הבחירה השכלית והשותפות הפעילה וההזדהות של האומה עם הבורא, נעדרת גם היא. זהו מצב לא אידיאלי.

כתוצאה מחיסרון הדבקות המוכרחת, בורא העולם בכוונת מכוון, מנסה, כלומר 'מערער' את האמונה הטבעית. לאחר הנסירה, את חווית האלוקות החזקה, מחליפה ההכרה השכלית והבחירה החופשית. בעטייה של הנסירה, בני האדם נצרכים, ויכולים לבחור מרצונם החופשי באלוקות, ולהתקרב אל הבורא מתוך הזדהות והתכוונות רצונית. זוהי בדיוק תפקידה של ספירת העומר, וזהו עניינו של חודש אייר. לבנות את הכלים לקבל את האורות האלוקיים.

בימי הספירה אנחנו מבינים ש'אין הדבר תלוי אלא בנו'. בספירת העומר אנחנו לא מצפים לכבוש את היעד במהירות אלא אנחנו פוסעים לאיטנו במשך חמישים ימים. יום אחרי יום אנחנו מתקדמים ומתבררים, במתינות ובבטחה אנחנו מכינים עצמינו לקראת קבלת התורה שתגיע בזו הפעם לא כמתנת חינם אלא כפירות מתוקים המגיעים למי שבאמת עמל. במובן זה חודשים ניסן וסיוון הם החודשים בהם מופיעים האורות, לעומתם, חודש אייר הוא החודש בו נבנים הכלים, זהו האתגר שבו, זהו גם קסמו.

הרב אלי שיינפלד ירושלים

חבלי גאולה

והמשיך: "מי אתה הר הגדול - לפני זרובבל למישור, והוציא את האבן הראשה, תשואות חן חן לה" (זכריה ד', ז) - כאשר בקע האור של ההדרכה, למסילה הגדולה של הקמת דבר ד' לישראל, על-ידי ממלכת פרס וכורש מלכה, וזרובבל עמד אז להיות בא-הכח, לעזור להגשמת המפעל הגדול - - - וכאשר אז עמדו מניעות רבות על הדרך - אלה הם ההרים הגדולים המעכבים את המהלך - הנה על כל אחת מהמניעות אומר הנביא: "מי אתה הר הגדול - לפני זרובבל למישור". כן גם בימינו אלה, לפי עוצם הגדולה, ולפי התכלית הגדולה והקדושה, שיש לצפות מההבעה הנאמנה אשר הובעה - על פי רוח ד' - על ידי ממלכת הוד-מלכנו ירום הודו, ועל ידי צירו הנאמן הוד-מעלתו הנציב העליון, יתנהלו גם עתה צעדי הגשמתה של התקווה הגדולה, לשוב ולנחל את יהודה על אדמת הקודש, למרות המניעות הגדולות העוצרות את המהלך הקדוש והנשגב. אבל יודעים אנו בטח, כי דבר ד' לא ישוב ריקם, "ומי אתה הר הגדול" המונע, עד כמה שיהיה גדול כוחו, ועד כמה שיהיה רצונו חזק להרוס ולמנוע - לפני הכוח אשר הוצג להיות כלי - חפץ בידי ההשגחה, להוציא אל הפועל את המגמה הקדושה של 'שיבת בנים לגבולם' - היה תהיה למישור. המגמה הגדולה הזאת, של הופעת כבוד ד' ואמיתת דברו מציון וירושלים, הממלאה את העולם האנושי בכבודה, הנה אבן-פינתה, ריכוזה ונקודת ההופעה שלה, הלא לעד תהיה ציון וירושלים, ובית-ישראל אשר נשאו תמיד עמם את דבר ד' וברית תורתו, יתאספו אליה באחרית הימים, להביא ברכת החיים והשלום, לעמים רבים ולכל ממלכות הארץ" (מ.צ. נריה, מועדי הראי"ה תג).

הצחרת בלפור, ועידת סן רמו, ובואו של הרברט סמואל היהודי לכהן כנציב העליון בארץ ישראל, רוממו ועוררו בלב העם היהודי תקוות וציפיות רבות, אך גם מפח נפש ספגו בעקבות התקוממות העולם הערבי, גזרות הספר הלבן, ע"י צרציל שר המושבות, שהגביל את מספר היהודים הרשאים לעלות לא"י, ומסירת עבר הירדן לערבים - אלו הביאו לאכזבה כואבת וקשה.

בשבת - קודש פרשת בהעלותך - י"ח בסיון תרפ"ג - כשנערכה התפילה החגיגית ב"חורבת ר' יהודה החסיד" לשלומה של מלכות, לכבוד יום הולדתו של מלך אנגליה, התמקד מרן הרב בדרשתו בנבואת זכריה - הפטרת אותה שבת - אשר חיזק בשעתו את ידי העולים: "אל תיראו, תחזקנה ידיכם!" (ח' י"ג) כך נשא מרן הרב דברי עידוד וחיזוק באזני השומעים הרבים שנכחו ובהם: הנציב העליון וראשי השלטון המנדטורי, כי דבר-ד' אשר דיבר טוב על ישראל לא ישוב ריקם, והררי-העיכובים יהיו למישור בפני הבנים השבים לגבולם וכה אמר:

"נתאספנו פה במקום הקדוש הזה, להתפלל ולשאת רינה ותודה לא-ל חי - - - לשלומה של מלכות - - - אנחנו בני ישראל אשר זכינו לשבת בארץ הקדושה, וביותר אנחנו אשר חיבה יתירה נודעת לנו מחסד ד' לשבת בעי-הקודש בירושלים, - - - הקדשנו את השעה הרוממה הזאת - - - להתפלל לשלום המלך המרומם, ולשלום ממלכתו האדירה - - - אשר מאת ההשגחה העליונה נמסרה לה חסות על ארצנו הקדושה, ואשר מאת ד' הייתה זאת, שהיא הקדימה להגיד גלוי לכל העמים, כי הארץ הקדושה שנועדה בדבר ד' לישראל מאז ומעולם, מוכרחת היא לשוב להיות לבית לאומי לעם ישראל..."

והתברכו בזרעך כל גויי הארץ

באחד הכינוסים של ראשי היישוב בירושלים נשא מרן הרב דרשה בענייני היום, ואמר בין השאר לשומעיו: בפרשת "תולדות", מתווה לנו התורה את השלבים העיקריים בהגשמת שאיפותינו הלאומיות בזמן הזה.

בתחילת פרק כ"ו בספר בראשית מסופר, שהיה רעב בארץ ויצחק אבינו ביקש לרדת מצרימה, כפי שנהג בשעתו אביו אברהם. אולם הקדוש-ברוך-הוא נראה אליו והורה לו, שלא לרדת מן הארץ, ואחר-כך אמר לו הבורא יתברך: "והרביתי את זרעך ככוכבי השמיים, ונתתי לזרעך את כל הארצות האל, והתברכו בזרעך כל גויי הארץ" (בראשית כו,ד). הרי לפניכם תכנית ברורה, כיצד עלינו להגשים בעזרת השם את שאיפותינו הלאומיות בימינו:

ראשית, "והרביתי את זרעך" - עלינו לחתור להגדלת מספר היהודים בארץ הקודש על ידי עלייה גדולה. אחר-כך נגיע לקיום ההבטחה: "ונתתי לזרעך את כל הארצות האל" - כשיתקבצו בארץ המוני יהודים, נגיע בעזרת השם לעצמאות מדינית, שלה אנו מייחלים.

ולבסוף-קרא הרב בקול נרגש - נגיע גם לשלום הנכסף עם שכנינו מסביב, ככתוב: "והתברכו בזרעך כל גויי הארץ" - השכנים הנכרים, העוֹיִנים אותנו ומתנכלים לנו כל הימים, אף הם ישלימו אתנו ויתברכו בנו.

(ש. רז, מלאכים כבני אדם עמ' 388).

הצרות שבארץ ישראל - חבלי - לידה הם

סח לי רבי יעקב הנ"ל ז"ל: זכיתי להיות בסוכתו של אדמו"ר מדרוהוביטש זצ"ל בחג הסוכות, תרפ"ד, בשעה שבא מרן הרב זצ"ל לבקרו בחוליו.

פתח הרבי ואמר: חסידים שאלו אותי, מדוע אני מזרז לעלות מפולין לארץ ישראל, והלא יש כאן צרות, שערבים מכים יהודים. עניתי להם: בפולין מכים יהודים מפני שהם שם יותר מדאי, ואילו בא"י מכים יהודים מפני שהם כאן פחות מדאי...

נענה הרב ואמר: גם אותי שאלו שאלה זאת, והשבתי שהחילוק בין פולין לא"י הוא בזה - ישנם שני מצבים, מצב של מחלת התנוונות מחמת זקנה, שכל אחד יגור מפניה, אף על פי שכשלעצמה אינה מסוכנת כל כך, ולעומת זה ישנו מצב מסוכן ממש, וזוהי לידה, וכל אחד מעוניין בה ושמח עליה. - הצרות שבחוץ-לארץ, הצרות שבגלות, אלו הן מחלות זקנה והתנוונות, ואילו הצרות שבארץ-ישראל, עם כל הסכנות שבהן, חבלי לידה הם... (שם עמ' תד)

עלון חודשי בהוצאת "בית הרב" הרב קוק 9 ת.ד. 31098, 9131002 - 02-6242908 פקס: 02-6232560 בשיתוף המשרד לשרותי דת

מגד ירחים

www.moreshet.co.il/beit-harav
betharav@zahav.net.il
ניתן לקרוא את העלון "מגד ירחים" גם באתר: www.yeshiva.org.il
עריכה: שושנה רייך
יצוב גרפי: ש. יוסטמן

